

Alexander Rabinowitch: Hur bolsjevikerna segrade

[Ur [Jacobin magazine](#), 7 november 2017. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

4 juli 1917. Gatudemonstration på Nevskij Prospekt i Petrograd (St Petersburg) just efter att den provisoriska regeringens trupper öppnade eld med maskingevär. Viktor Bulla /Wikimedia

I mitt bidrag vill jag på nytt gå igenom de viktigaste slutsatserna i mina skrifter om 1917, speciellt de som rör den kniviga, fortfarande djupt politiserade frågan om hur bolsjevikerna vann kampen om makten i Petrograd 1917. Men låt mig börja med några ord om tidigare historikers åsikter om denna tvistefråga.

För sovjetiska historiker var oktoberrevolutionen 1917 ett rättmätigt uttryck för de revolutionära Petrogradmassornas vilja – ett folkligt väpnat uppror till stöd för bolsjevikmakten under ledning av ett ytterst disciplinerat parti, lysande väglett av V I Lenin. Historiker i väst har å andra sidan haft en tendens att se bolsjevikernas framgångar som en konsekvens av den provisoriska regeringens mjukhet mot den radikala vänstern, en historisk slump, eller oftast resultatet av en väl utförd militärkupp utan något betydande folkligt stöd, genomförd av en liten, enad, mycket auktoritär och konspiratorisk organisation kontrollerad av Lenin och med ekonomiskt stöd från det fiendliga Tyskland. För historiker med den sistnämnda uppfattningen – som nu inbegriper många historiker i dagens Ryssland – var det bolsjevikpartiets struktur och verksamhet 1917 som oundvikligen gav upphov till den sovjetiska auktoritarismen.

Slutsatserna från min forskning om 1917 skiljde sig avsevärt från dessa vanliga tolkningar. Låt mig

för att illustrera denna punkt uppmärksamma några viktiga men fortfarande ofta förbisedda ögonblick under den avgörande sommaren och hösten 1917, som för mig förefaller av särskild betydelse för att förstå karaktären på och utvecklingen av ”oktoberrevolutionen” i Petrograd. Därefter kommer jag att sammanfatta hur jag ser på ”röda oktober” idag.

Juliupproret

Det första ögonblick jag vill ta upp är det misslyckade ”juliupproret”, som för många på den tiden och för de flesta historiker i väst sedan dess, framstod som ett misslyckat försök av Lenin att gripa makten och som en generalrepetition för ”röda oktober”.

I min bok *Förspel till revolutionen*,¹ drog jag slutsatsen att det kaotiska, blodiga och i slutändan misslyckade juliupproret på ett riktigt sätt återspeglade att soldaterna i den av kriget överfulla garnisonen i Petrograd inte var villiga att acceptera att förflyttas till fronten för att stöda den ryska offensiven i juli 1917, och att det fanns en reell, utbredd, allt större otålighet och missnöje bland den stora massan av arbetare, soldater och matroser i Petrograd med de fortsatta krigsansträngningarna och februarirevolutionens magra sociala och ekonomiska resultat. Vad gäller bolsjevikernas roll i förberedelserna och organiseringen av juliupproret drog jag slutsatsen att utbrottet delvis var en följd av fyra månaders stadig bolsjevikpropaganda och -agitation; att bolsjevikernas basmedlemmar på fabriks- och enhetsnivå spelade en ledande roll för att inleda det; och att extremistiska ledare för två viktiga underordnade organ i partiet, bolsjevikernas militärorganisation och bolsjevikernas Petersburgkommitté, var lyhörda för sina nya, otåliga anhängare och uppmuntrade upproret mot Lenins och centralkommittémajoritetens vilja.

Och utifrån min studie av juliupproret tillät jag mig att göra en del vidare generaliseringar med en viktig innebörd för de efterföljande händelserna. En av dessa rörde Petrogradmassornas inställning till den provisoriska regeringen, sovjeterna och bolsjevikerna vid den tiden. När jag studerade folkopinionens utveckling mellan februari och juli drog jag slutsatsen att de arbetare, soldater och matroser i Petrograd som på något sätt agerade politiskt, redan då – det vill säga mitt på sommaren 1917 – till stor del uppfattade den provisoriska regeringen som ett organ för de besuttna klasserna, och att den var mot grundläggande politiska och sociala förändringar, och kallsinnig mot folkets behov. Men även om Petrogradbefolkningens lägre skikt utsatte de återhållsamma socialisterna för alltmer kritik för deras stöd till den provisoriska regeringen och dess fortsatta krigsansträngningar, betraktade de å andra sidan ändå sovjeterna på alla nivåer som verkligt demokratiska institutioner för folkligt självstyre. Därav det enorma och allt större folkliga stödet till två av bolsjevikernas viktigaste politiska paroller, ”All makt åt sovjeterna!” och ”Omedelbar fred!”

Vad gäller situationen för bolsjevikerna, så slutade juliupproret i ett smärtsamt, till synes avgörande nederlag för dem. Men det som föreföll mest betydelsefullt för mig var den stora popularitet som bolsjevikernas radikala program hade före och under juliupproret. Vid en tidpunkt då folkets förväntningar på meningsfulla förändringar var skyhöga, och de andra större politiska grupperna krävde tålmod och uppoffringar i krigsansträngningarnas intresse, bidrog bolsjevikernas radikala politiska program, och partiets uppenbara lyhördhet för vanliga medborgares behov och strävanden avsevärt till det betydande inflytande och styrka som de hade fått på bara några månader.

---

1 Alexander Rabinowitch, *Prelude to revolution*, Bloomington : Indiana University Press, 1968.

Det ledde mig till en andra rad generaliseringar som återspeglades i julierfarenheterna. Dessa generaliseringar gällde den traditionella bilden av bolsjevikpartiet 1917 som en i grund och botten enad, auktoritär, konspiratorisk organisation, hårt kontrollerad av Lenin. På basis av omfattande empirisk forskning drog jag slutsatsen att denna bild inte hade mycket med verkligheten att göra. Inte bara för att den bolsjevikiska organisationen från och med mars 1917 från topp till botten innehöll vänster-, höger- och centristiska fraktioner som var och en hjälpte till att forma partiets politik. Lika viktigt, föreföll det mig, var det faktum att den bolsjevikiska centralkommittén under de instabila, lokalt varierande, ständigt föränderliga förhållanden som rådde i det revolutionära Petrograd 1917, för att inte tala om Ryssland i sin helhet, helt enkelt inte kunde kontrollera de formellt underordnade organen. Lägre organisationer var relativt fria att skraddarsy sina appeller och sin taktik utifrån sin uppfattning om utvecklingen av situationen på marken. Jag drog slutsatsen att det var svårt att överskatta denna faktors betydelse för att tolka bolsjevikpartiets agerande under revolutionen 1917.

Vidare upptäckte jag att Lenins uppfattning från före revolutionen om ett litet, konspiratoriskt parti av yrkesrevolutionärer, efter februarirevolutionen hade blivit förlegad, och partiets dörrar öppnades snabbt på vid gavel för tiotusentals nya medlemmar som också påverkade politiken. Med andra ord var bolsjevikernas organisation i Petrograd i betydande omfattning både öppen och lyhörd för de folkliga massornas intressen. Utan tvivel orsakade detta stora svårigheter i juli. Men jag kom fram till att bolsjevikernas utbredda, noga förfinade band till verkstäder och fabriker, i en mängd arbetarorganisationer och militära enheter, var en viktig källa till partiets styrka och slutgiltiga förmåga att gripa makten.

Reaktionen

Det andra avslöjande ögonblick 1917 som jag vill beröra är den korta reaktionsperiod som följde på juliupprorets sammanbrott i Petrograd. Det var vid denna tidpunkt som den inledningsvis framgångsrika ryska offensiven på östfronten förvandlades till ett fruktansvärt fullständigt nederlag för den ryska armén, och det var då Alexander Kerenskij premiärminister. Kerenskij ledde en koalitionsregering mellan liberaler och moderata socialister som mest var intresserad av att trycka ner bolsjevikerna, återställa den inrikespolitiska makten och ordningen (om nödvändigt med våld), och på något sätt stärka den sönderfallande fronten.

Ett kort tag verkade det som om den revolutionära arbetarrörelsen hade bedarrat. Den allmänna opinionen i Petrograd verkade definitivt ha svängt åt höger. Men trots Kerenskij's ständiga spärrelid av översvallande, tuff vältalighet, som oupphörligt upprepades av tillfälligt återuppvaknande konservativa civila och militära grupper, var det uppenbart att ingen av de förtrycksåtgärder som Kerenskij ljudligt förkunnade varken genomfördes till fullo eller uppnådde sina mål (som inte är att säga att de med framgång kunde ha återställt ordningen). Än mer gjorde den uppenbart allt större faran för en kontrarevolution, (som återspeglades i händelser som Moskvakonferensen – de konservativa krafternas stora, mycket hypade möte i mitten av augusti 1917) att folkets misstankar mot den provisoriska regeringen ökade, och stimulerade strävan att låta udda vara jämnt och förena sig till försvar av revolutionen. Jag konstaterade att massornas svar på vad som allmänt upplevdes som ett farligt hot mot revolutionen återspeglades i många, ömsesidigt förstärkande dokument från denna tid.

Om vanliga medborgares fientlighet mot bolsjevikerna inom några veckor efter juliupproret skingrades inför hotet om en kontrarevolution, så fanns det redan under andra halvan av augusti – före general Lavr Kornilovs misslyckade högerkupp – allt fler tecken på att partiet, vars apparat i huvudsak var intakt, hade inlett en ny period av slående snabb tillväxt. Jag konstaterade att ett tydligt tecken på att partiets styrka återigen ökade återspeglades i resultaten vid valen till Petrograds stadsduma i mitten av augusti. Vid dessa val vann bolsjevikerna en rungande seger.

Kornilovaffären

Själva den ryska staten var omedelbart hotad av militära styrkor utifrån och av politiskt, socialt och ekonomiskt sönderfall inifrån, och med en regering under Kerenskij som var så uppenbart oförmögen att hejda det allt snabbare förfallet var det därför kanske oundvikligt att liberala och konservativa grupper vände sig till arméns högsta befäl för räddning. Vissa av dessa elements ansträngningar kulminerade i slutet av augusti i den så kallade ”Kornilovaffären”. När jag tänker på general Kornilovs misslyckade högerkupp är mitt primära intresse idag inte Kornilovs fortfarande omtvistade mål och personliga ambitioner, eller Kerenskijns möjliga delaktighet i att slita makten från sovjeterna och återupprätta ordningen med hjälp av en hård militärdiktatur. Under nuvarande omständigheter är jag mest intresserad av vad detta särskilt avslöjande historiska ögonblick i kampen mot Kornilov i Petrograd visade om de vanliga medborgarnas inställning och makt, och vad Korniloverfarenheterna hade för effekt på bolsjevikernas ställning.

Låt mig kort erinra om vad som hände i Petrograd efter Kerenskijns tillkännagivande den 27 augusti att general Kornilov hade vägrat erkänna hans makt och att trupper som stödde Kornilov befann sig ombord på tåg och redan närmade sig huvudstaden. Kadetpartiet, det största liberala partiet var positivt till Kornilovs mål och misstrodde och hånade Kerenskij, och vägrade stöda honom. Under en kort period verkade det som om det inte gick att hindra Kornilovs trupper från att ockupera huvudstaden, och att den provisoriska regeringen säkert skulle falla. Men alla grupper till vänster om kadeterna – bolsjeviker, mensjeviker, socialistrevolutionärer, anarkister, varenda arbetarorganisation av betydelse, och soldat- och matroskommittéer på varenda nivå – gick omedelbart samman för att försvara revolutionen.

Under ledning av järnvägsarbetarnas fackförening bröts kommunikationerna mellan Kornilov i södra Ryssland och hans trupper som ryckte fram mot Petrograd, och tåg som forslade upproriska trupper stoppades. Överallt strandsattes Kornilovs styrkor, officerare tvingades stå hjälplösa vid sidan av när klungor av delegater från massorganisationer, en del utskickade från Petrograd och andra från närbelägna städer och byar, snabbt övertalade Kornilovs trupper, som hade valts ut för sin tillförlitlighet och disciplin, att inte fortsätta och lova lojalitet mot revolutionen. Det räcker att säga att händelsen tog slut på några dagar utan att ett enda skott avlossades.

Och under det första känsloutbrottet efter denna seger över kontrarevolutionen uttryckte de flesta organisationer som hade deltagit i rörelsen mot Kornilov sina uppfattningar om en framtida regerings karaktär, sammansättning och program i en storm av politiska resolutioner. Dessa resolutioner hade uppenbarligen inte utformats av ett enstaka organ, ty de skiljer sig avsevärt i sina detaljer. Men gemensamt för de flesta av dem var motvilja mot all sorts fortsatt samarbete med de besuttna klasserna och de lutade åt att omedelbart bilda någon sorts uteslutande socialistisk regering som skulle göra slut på det fruktansvärda kriget. Det var tydligt att general Kornilovs snabba nederlag för

många, inklusive bolsjevikerna, bekräftade den oerhörda politiska potentialen i att alla socialister arbetade tillsammans.

För mig verkar det som om det fanns andra anmärkningsvärda politiska konsekvenser av Kornilov-erfarenheterna. Det var uppenbart att högerrörelsen för tillfället var splittrad. Och på grund av sitt agerande både före och efter krisen var kadeterna allmänt misstänkta för att ha varit i förbund med generalen. De var nu försvagade och djupt demoraliserade. På grund av hårda inre dispyter om en framtida regerings karaktär och sammansättning var dessutom mensjevikerna och socialistrevolutionärerna knappast i bättre form. Båda innehöll nu snabbt växande vänsterfraktioner vars omedelbara politiska mål var nära förknippade med de moderata bolsjevikernas mål. Och samtidigt fortsatte den ryska ekonomins sönderfall snabbt. I Petrograd blev bristen på mat och bränsle mycket mer akut.

Kornilovaffären gjorde naturligtvis också oöverskådlig skada på Kerenskijs rykte, både bland den besegrade högern och vänstern. Bland medtävlna om makten i Petrograd 1917 var helt klart bolsjevikerna de som tjänade mest på högerns misslyckade utspel. Men det verkade tvivelaktigt att, som många historiker gjorde och fortfarande gör, hävda att Kornilovs nederlag gjorde Lenins seger praktiskt taget oundviklig. Kornilovs misslyckande vittnade förvisso om vänsterns möjliga styrka, och visade än en gång det enorma folkliga stödet till bolsjevikernas program för radikala förändringar. Men stämningarna bland massorna var inte specifikt bolsjevikiska i den meningen att de återspeglade önskninngar om en bolsjevikregering. För mig föreföll det vara den avgörande punkten. Ty faktum är att *tanken* på en bolsjevikregering aldrig hade rests offentligt tidigare. I Petrogradarbetarnas, -soldaternas och -matrosernas ögon stod bolsjevikerna för sovjetmakt – för en folklig sovjetdemokrati med flera partier. Det var nu ett hinder för ett ensidigt maktövertagande. Ty som floden av politiska resolutioner efter Kornilov visade, lockades stadens lägre klasser mer än någonsin av möjligheten att skapa en sovjetregering som förenade *alla* demokratiskt socialistiska delar.

Hursomhelst visade det misslyckade juliupproret och den efterföljande reaktionen de risker som finns i att alltför mycket lita på de folkliga stämningarna. Denna slutsats var också ofrånkomlig. Dessutom visade partiets historia från tiden för februarirevolutionen att det var möjligt med programmatisk oenighet och odisciplinerad, desorganiserad aktivitet inom bolsjevikernas led. Så i efterdyningarna till Kornilovaffären var det fortfarande en öppen fråga om partiet skulle hitta den nödvändiga viljestyrka, organisatoriska disciplin och lyhördhet för den instabila, möjligen explosiva situationens komplexitet för att kunna gripa makten.

”Röda oktober”

Detta var alltså min tolkning av viktiga, ofta förbisedda historiska ögonblick under sommaren 1917, som för mig verkade vara av särskild betydelse för att förstå ”röda oktober”. Låt mig nu framkasta hur bolsjevikernas framgång i oktober 1917 framstod mot denna bakgrund. Kom ihåg att Lenin i mitten av september, medan han fortfarande gömde sig i Finland, skickade två historiskt viktiga brev till partiledningen i Petrograd. I dessa brev, som bokstavligen kom ur tomma intet, krävde Lenin att bolsjevikerna i Petrograd skulle organisera ett väpnat uppror och störta den provisoriska regeringen ”utan att förlora en minut”. Kom också ihåg att Lenins direktiv avvisades enhälligt av centralkommittén.

Dokumenten visade att det fanns flera skäl till detta snabba, helt negativa – faktiskt skräckslagna – svar. För det första fick de Lenins chockerande direktiv samtidigt med att den demokratiska konferensen inleddes, då partiets ledare i huvudstaden, som trodde att de hade Lenins välsignelse, var inriktade på att övertyga en majoritet av konferensdeltagarna att konferensen själv skulle inleda skapandet av en ny, uteslutande socialistisk regering. Detta misslyckades. Det faktum att bolsjevikledningen ignorerade Lenins order även efter att det stod klart att demokratiska konferensen inte skulle överge koalitionspolitiken, berodde delvis på det inflytande som moderata bolsjeviker som Lev Kamenev hade. Men allra viktigast är att även bolsjevikledare som Trotskij, som i princip delade Lenins grundläggande teoretiska antagande rörande behovet och möjligheten av en tidig socialistisk revolution i Ryssland, var skeptisk till att mobilisera arbetare, soldater och matrosar bakom den ”omedelbara bajonettchock” som Lenin envist krävde.

Situationen liknade den som rådde under reaktionens glansdagar i efterdyningarna till juliupproret. Vid den tiden bortsåg de flesta partiledarna i Petrograd från Lenins krav att de skulle överge sovjeterna som revolutionära organ. Nu mot slutet av september verkade dessa bolsjeviker än en gång göra en mer realistisk bedömning än Lenin av gränserna för partiets inflytande och auktoritet bland vanliga medborgare, och de sistnämndas fortsatta hängivenhet till sovjeterna som legitima revolutionära organ, där alla verkligt revolutionära grupper skulle samarbeta för att fullborda revolutionen. Tillsammans med vänstersocialistrevolutionärerna började de följaktligen knyta maktövertagandet och det officiella skapandet av en helt socialistisk koalitionsregering med sammankallandet av ännu en nationell sovjetkongress som ett sätt att dra fördel av sovjeternas legitimitet på folklig nivå.

Effekterna av bolsjevikernas taktik på arbetarnas, soldaternas och matrosernas uppfattningar var mest uttalat under de två veckorna innan störtandet av den provisoriska regeringen. Vid ett historiskt hemligt möte med centralkommittén den 10 oktober, där Lenin deltog, beslutades förvisso att ställa ett väpnat uppror på ”dagordningen”. Men trots att organisationen fick grönt ljus att organisera ett väpnat uppror kallades inte Petrograds massor till kamp.

Än en gång berodde detta delvis på de moderata bolsjevikernas febrila ansträngningar, under ledning av Kamenev, att avstyra omedelbara våldsaktioner mot regeringen. Men efter centralkommitténs historiska beslut den 10 oktober är det uppenbart att de militant lagda partiledare som hade bäst kontakt med arbetare och militär personal av lägre rang – bolsjeviker som i princip anslöt sig till Lenin – på allvar undersökte möjligheterna att organisera ett folkligt väpnat uppror. Och efter att i flera dagar ha cirkulerat i ”distrikten” (på verkstäder, fabriker och militärförläggningar) tvingades ett avsevärt antal av dem dra slutsatsen att partiet inte var tekniskt förberett att inleda omedelbara aktioner mot regeringen. De drog också slutsatsen att vanliga medborgare inte skulle svara på uppmaningar från partiet att revoltera före den snabbt annalkande sovjetkongressen, som bolsjevikerna själva trots allt vitt och brett hade framhållit som det revolutionära Rysslands högsta politiska makt innan en konstituerande församling hade sammankallats.

Vissa militanta bolsjevikledare reagerade på dessa problem genom att insistera på att upproret helt enkelt skulle skjutas upp i väntan på att ytterligare militära förberedelser blev klara. Men det fanns ett annat övergripande förhållningssätt: att sovjeterna, på grund av sin betydelse på folklig nivå, skulle användas för att störta Kerenskij, istället för något partiorgan; att ett angrepp mot regeringen skulle maskeras som en försvarsoperation å sovjetens vägnar; att alla möjligheter skulle utnyttjas

för att undergräva den provisoriska regeringens makt på ett fredligt sätt; och att det formella störtandet av regeringen skulle knytas till och legitimeras av den andra allryska sovjetkongressen. De bolsjevikledare som delade dessa uppfattningar var mer säkra än Lenin på att en majoritet av delegaterna vid sovjetkongressen skulle stöda bildandet av en inkluderande, helt socialistisk koalitionsregering. Jag fann att denna uppfattning delades av många ledande Petrogradbolsjeviker (mest iögonfallande av Trotskij).

I [*Bolsjevikerna kommer till makten*](#) gjorde jag mitt bästa för att återskapa bolsjevikernas framgångsrika genomförande av denna taktik istället för Lenins – speciellt deras användning av ett kontra-revolutionärt hot för att hjälpa till att skapa ett till synes partilöst organ, Petrogradsovjetens militär-revolutionära kommitté. Under täckmantel av att skydda revolutionen fick detta organ kontroll över praktiskt taget hela Petrogradgarnisonen, och det medan regeringen avväpnades utan ett enda skott avlossades. Det var först sedan Kerenskij besvarade den militärrevolutionära kommitténs övertagande av befälet över garnisonen med ett militärt ingripande mot bolsjevikerna som den väpnade aktion mot regeringen som Lenin hade krävt i mer än en månad inleddes. Det ägde rum sent på kvällen den 24-25 oktober, bara timmar innan det planerade öppnandet av den andra allryska sovjetkongressen. Vid den tidpunkter försvarade bara ett demoraliserat, litet och hela tiden minskande antal kosacker, kadeter och kvinnliga soldater fortfarande Kerenskij's regering som satt hopkrupen och isolerad i Vinterpalatset.

I sin bok *Röd oktober*² drog framlidne Robert V Daniels, en inflytelserik amerikansk historiker som har skrivit om den ryska kommunismen, att det försenade ”upproret” 24-25 oktober var av avgörande historisk betydelse eftersom det fick mensjeviker och socialistrevolutionärer att lämna den nationella sovjetkongressen, och därmed eliminerade möjligheten att kongressen skulle bilda en representativ socialistisk koalitionsregering där moderata socialister troligen skulle ha haft en viktig röst. På så sätt rörde de vägen för bildandet av en uteslutande bolsjevikisk sovjetregering, Sovnarkom. Det var för övrigt även Suchanov's åsikt. En analys av de anländande kongressdelegaternas politiska identitet och ståndpunkt i regeringsfrågan, och dynamiken under kongressens avgörande inledande session, antydde att detta verkligen var fallet. Men en viktigare punkt som blev uppenbar för mig var att det var först *efter* Kerenskij's förståeliga men hopplösa militära angrepp på bolsjevikerna som den väpnade aktion som Lenin förespråkade blev genomförbar.

De arbetare och soldater i Petrograd som stödde bolsjevikerna under undermineringen och störtandet av den provisoriska regeringen gjorde det på grund av att de var övertygade om att det fanns en överhängande fara för revolutionen och kongressen. Bara genom att sovjetkongressen bildade en uteslutande socialistisk flerpartiregering, i väntan på att en representativ konstituerande församling skulle besluta om Rysslands permanenta politiska framtid – vilket, jag upprepar, är vad bolsjevikerna stod för på folklig nivå – verkade erbjuda ett hopp om att undvika döden vid fronten och få ett friare, bättre, rättvisare liv.

Utanför Petrograd

Låt mig sluta med att föreslå det jag menar är konsekvenserna av allt detta när man idag, på revolutionens hundraårsjubileum, tar itu med frågan ”hur segrade bolsjevikerna?” Det är förvisso uppenbart att svaret på denna fråga är mycket mer komplicerat än vad traditionella sovjetiska tolkningar

2 Robert V Daniels, *Red October : the Bolshevik revolution of 1917*, New York : Scribner, 1967.

och tolkningar i väst antyder. Det var och är förvisso lika svårt för mig som det har varit för så gott som alla den ryska revolutionens historiker, att föreställa sig bolsjevikernas framgång utan Lenins till slut avgörande ingripande (allra viktigast hans uppmaning när han återvände till Petrograd i april 1917 att fortsätta revolutionen, och hans appeller att omedelbart gripa makten i mitten av september 1917). Lenins ingripanden är ett levande exempel på individens ibland avgörande roll i historien.

Av lika central betydelse för bolsjevikernas snabba tillväxt och deras slutgiltiga framgång var ändå att bolsjevikernas offentliga program motsvarade folkets strävanden vid en tidpunkt då den provisoriska regeringen fick skulden för de snabbt försämrade ekonomiska förhållandena, de fortsatta krigsansträngningarna, och toleransen av, till och med stödet till, kontrarevolutionen. Samtidigt var de tre övriga stora ryska politiska partierna – kadeter, mensjeviker och socialistrevolutionärer – allmänt misskrediterade för sitt uppenbara stöd till Kerenskij och hans inrikes- och utrikespolitik. Den mest grundläggande skillnaden mellan mig och många av ”oktoberrevolutionens” historiker är, att jag menar att partiets förmåga att hysa olika teoretiska uppfattningar och en avsevärd grad av initiativ och taktiskt oberoende från formellt underordnade organs sida, liksom partiets decentraliserade struktur och lyhörddhet för de rådande folkliga stämningarna, hade lika mycket att göra med partiets framgångar som revolutionär disciplin, organisatorisk enhet och lydnad till Lenin. Ty det är uppenbart att Petrogradbolsjevikernas framgångsrika taktik på hösten 1917 härrörde ur ett fortlöpande utbyte av tankar avseende revolutionens utveckling med fabriksarbetare, soldater och matroser, och ett ständigt samspel mellan dem och partimedlemmar på alla nivåer.

Som vi kan se vid ett antal tillfällen i juli, september och oktober 1917, så utfärdade Lenin direktiv, som, om de hade följts till punkt och pricka, troligen skulle ha varit katastrofala. Varje gång blev Lenins order antingen förkastade av partiorgan och bolsjevikedare som var i samklang med den snabbt förändrade politiska verkligheten och lyhörda för folkets uppfattningar, eller så anpassades de för att passa de rådande omständigheterna. Ur detta perspektiv var ”röda oktober” i Petrograd till stor del ett verkligt uttryck för folkliga krafter, lika mycket en komplicerad politisk kamp som en militär strid, där den provisoriska regeringens öde – om än inte den nya revolutionära sovjetregimens sammansättning och karaktär – var beseglat långt innan de militära operationer som betonas i de flesta redogörelserna.

Har min förklaring av bolsjevikernas framgång i Petrograd förändras på något betydande sätt? Svaret är: nej, inte i grund och botten. Om jag kunde, så skulle jag ändra titeln på min första bok, *Förspel till revolutionen*. Med ett helt sekels perspektiv framstår juliupproret och till och med februari- och oktoberrevolutionerna som avgörande faser i en enda stor, grundläggande politisk och social process som lämpligen bör kallas ”Den stora ryska revolutionen”. Tillgången till ryska arkiv och relativt nyligen publicerade dokumentsamlingar och vetenskapliga monografier kastar viktigt nytt ljus på sedan länge förbisedda ämnen, som revolutionen 1917 på landsbygden, och ger värdefulla nya detaljer till kunskapen om enskilda utvecklingar i Rysslands mitt. Men de har inte undergrävt min övergripande känsla av den betydelse som bolsjevikpartiets struktur och det folkliga stödet till den demokratiska sovjetmakten hade för att förklara ”hur bolsjevikererna segrade”.

Lästips:

[Bolsjevikererna kommer till makten](#), av Alexander Rabinowitch. Mycket väldokumenterad, välskrivna och levande beskrivning av den ryska revolutionen 1917.

[Oktoberrevolutionen, statskupp eller revolution?](#) Av Ernest Mandel.

[Ryska revolutionens historia](#), band 1, [Ryska revolutionens historia](#), band 2, och [Ryska revolutionens historia](#), band 3. Trotskijs klassiska och lysande verk om ryska revolutionen 1917.

[Tio dagar som skakade världen](#), av John Reed.

[De tio bästa böckerna om den ryska revolutionen](#), av Tariq Ali.

[Var den ryska revolutionen ett misslyckande? Tankar om hundraårsminnet](#), av Sheila Fitzpatrick.

M fl under menyalternativet Sovjetunionen/Ryska revolutionen 1917 på marxistarkiv.se.